

Inför den framtida revideringen av Svenska Akademiens ordbok

Om några år kommer *Ordbok över svenska språket* utgiven av Svenska Akademien (SAOB) att vara färdig ända till Ö. Det är givetvis ofrånkomligt att SAOB behöver kompletteras och uppdateras, inte minst i sina äldre band.

Svenska Akademien har emellertid beslutat om en betydligt mer ambitiös revidering än så, där SAOB i sin andra upplaga bearbetas också i mer djupgående hänseenden. Eftersom denna upplaga kommer att bli enbart digital, omfattar revideringsarbetet också anpassningar till och utvecklingar av det nya formatet som sådant.

Komplettering

- Nya ord (helt nya ordboksartiklar).
Exempel: *cool*, *dator*, *gårdsbutik*, *röka på*; *bladvändare*
- Nya betydelser eller användningar av redan beskrivna ord.
Exempel: *antenn* 'etermediemottagare', *ikon* 'symbol(bild)'; uttr. *göra en pudel*; *kompatibel* (bet. med, men nu vanligen använd om en 1937 okänd typ av förenlighet)
- Nya första- och sistabelägg och nya formvarianter (som kommit till synes i ett med tiden tillvuxet material).
- Informationskategorier som saknas i de äldsta banden (framförallt ordfomsparenteser).

Rättelser och uppdateringar

- Uppdaterade och bättre samordnade etymologier.
- Uppdaterad bruklighet.
- Bättre samordnade (kors)hänvisningar.
- Rättade uppenbara fel och olämpliga formuleringar.
- Ensartad terminologi.
- Ensartade stavningar, böjningar och förkortningar.

Nya förutsättningar

Den reviderade SAOB, i det följande SAOB2, blir alltså inte bara en ny upplaga kompletterad och rättad i enlighet med vad som hänt i språket sedan äldre delar av den ursprungliga SAOB, i det följande SAOB1, tillkom – den skall bli en helt ny ordboksupplaga i egen rätt. Det innebär att denna nya SAOB2:s grundförutsättningar är öppna för diskussion:

– Skall SAOB2 liksom SAOB1 vara både historisk och samtidsräklig eller en enbart historisk ordbok med ett fast slutår? Preliminär hållning: Det förra, men som ett inledande modus operandi med stor återhållsamhet gentemot den allra yngsta utvecklingen i ordförrådet.

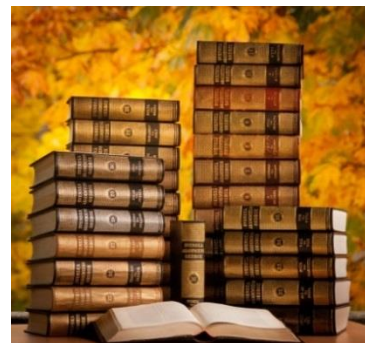
– Skall också det rena talspråket beskrivas, såsom visserligen teoretiskt men inte praktiskt-empiriskt i SAOB1 ("över det svenska språket", inte "skriftspråket")? Redan rätt slutgill hållning: Nej, det empiriska underlaget skall alltså vara enbart skriftspråket men givetvis också i dess talspråknsära stilarter.

– Vilket material skall arbetet med SAOB2 utgå ifrån? Preliminär tanke: Redan förefintliga excerpter insamlade efter att det aktuella ordet redan beskrivits i SAOB1 + ett nytt digitalt material med 1900- och 2000-talstexter + riktade sökningar, framförallt efter nya första- och sistabelägg, i det växande antalet externa elektroniska korpusar.

– Vilken är SAOB2:s målgrupp? Preliminärt svar: SAOB2 skall inte ge upp beskrivningens komplexitet för att vinna flera användare, men tillgängligheten kan ökas genom att utnyttja det digitala formatet för att underlätta för användaren att hitta fram till just det man söker.

Och till sist, icke att förglömma: En verklig finess med det digitala formatet är att det i SAOB2 aldrig blir för sent – som det varit i den tryckta ordboken – att komma tillbaka till en artikel och ändra något igen eller ändra eller lägga till något annat.

Bodil Rosqvist & Bo-A. Wendt
Svenska Akademiens ordboksredaktion, Lund

Bearbetning

Anpassning till det digitala formatet

Redan SAOB1 föreligger sedan några år i ett nytt digitalt format som, fritt tillgängligt på saob.se, teckenrätt återger den tryckta texten. Viss uppstyckning av informationskategorierna har denna digitalisering inneburit men i stort sett kvarstår ordbokstexten i sitt kompakta utförande:

VAGGA *vag* 'a²', v.; **-ade** (BUREUS *Sundl.* 36 (c. 1600) ovs.) ((⁷) pr. sg. -**er** PPGOTTUS *Und. R 8 b* (1590)); **-ade** (numera bl. tillf., JUSELIUS 155 (1745) ovs.); **-ERSKA** (numera bl. tillf., FORSSELL *Hist. II. 1: 120* (i *handl. fr.* 1571) ovs.).

+ Ordformer

+ Etymologi

1) intr.: ha (mer l. mindre rytmiskt l. ihållande) pendlande l. bågformigt svängande rörelse; gunga; särsk. i förb. med sådana uttr. som *fram och åter* (ss. mer l. mindre pleonastisk bestämning); äv. dels med obj. (se särsk. a, b; jfr 2), dels i fråga om förflyttning (se d); jfr VAGGLA. Säm. Watnet j Strandene *vaggar eller wanckar aff och an.* PPGOTTUS *Und. R 8 b* (1590). Verlden är et skepp, som vaggar på stormiga haf. LYBECKER *Young 31* (1795). Månshög *vaggade rågen.* TELNER (*Tejns*) 4: 21 (1823). På glöden stod en hög ask, i hvars topp *vaggade* ett skatbo. BREMER *Strid 91* (1840).

VAGGA, v.

+ Uttal

+ Böjning

+ Verbal substantiv

+ Ordformer

+ Etymologi

1) intr.: ha (mer l. mindre rytmiskt l. ihållande) pendlande l. bågformigt svängande rörelse; gunga; särsk. i förb. med sådana uttr. som *fram och åter* (ss. mer l. mindre pleonastisk bestämning); äv. dels med obj. (se särsk. a, b; jfr 2), dels i fråga om förflyttning (se d); jfr VAGGLA.

1590 Säm. Watnet j Strandene *vaggar eller wanckar aff och an.* PPGOTTUS *Und. R 8 b*

1795 Verlden är et skepp, som vaggar på stormiga haf. LYBECKER *Young 31*

VAGGA, v.

[...]

1) ha (mer l. mindre rytmiskt l. ihållande) pendlande l. bågformigt svängande rörelse; gunga; äv. i fråga om förflyttning (se d)

jfr VAGGLA

- Uttryck

vagga fram och åter o. d. (mer l. mindre pleonastiskt)

- Konstruktioner

NGN/NGT *vaggar*

äv. NGN/NGT *vaggar* NGN/NGT (se särsk. a, b; jfr 2)

+ Språkprov

I den digitala världen är utrymme inget (kostnads-) problem, och genom att göra alla delar av huvudet separat valbara samt infoga radbrytningar mellan leden inne i definitionerna och mellan de olika språkproven skulle artikelstrukturen bli tydligare:

Ett ytterligare steg är att strukturera själva definitionsdelen striktare och göra de delar som avser uttryck och konstruktioner valbara. Den delen av artikeln ovan skulle då till exempel kunna se ut så här:

Innehållslig bearbetning

Utöver de omstruktureringar av innehållet som skisseras ovan för att göra artikelns informationskategorier tydligare kan andra rent innehållsliga ingrepp i SAOB2-texten tänkas, till exempel:

- Bättre samordning av närsynonyma ord beskrivna på olika håll och olika sätt i SAOB.
- Striktare och tydligt operationaliserade bruklighetsetiketter.
- Mer enhetligt och konsekvent genomförda sätt att etikettera specifika typer av betydelseövergångar.
- Mer enhetligt och konsekvent sätt att redovisa semantisk och syntaktisk valens.

Och mycket annat (när väl det mer akuta är avklarat) ...